

PRIPOVIJEST IZ POLJIČKE PROŠLOSTI

Juraj Božidar Marušić, Prsten. Pripovijest iz sredine šeststoljetnog života Poljičke seljačke republike. Izd. KS, Zagreb, 1985.

Nedjeljko Mihanović

Nedavno je izašla iz tiska knjiga sa sadržajem iz poljičke prošlosti, pod naslovom *Prsten, Pripovijest iz sredine šeststoljetnog života Poljičke seljačke republike* (Zagreb, 1985). Ovu historijsku pripovijest napisao je *Juraj Božidar Marušić*, poznati poznavalac prošlosti Poljica. Tema pripovijesti temelji se svojom fabulativnošću na provedbi pravnog sustava koji proistječe iz glasovitog *Poljičkog statuta*. Glavna radnja okružena je činjeničnim povijesnim zbivanjem, upotpunjenim pučkom predajom, legendama i tradicijom, kroz koje se dočarava autentična slika života u onodobnoj Poljičkoj seljačkoj republici. Za osnovu i potku pripovijesti uzet je povijesni događaj junaštva mlade pastirice, poljičke junakinje Mile Gojsalića u borbi protiv Turaka, davne godine 1530. Tako nas ova priča vraća sudbinskom povijesnom razdoblju bivstvovanja Poljičke knežije, koje i as svagda ispuni dojmom neslućene veličine.

U pripovijesti je na lagan i prihvatljiv način povezano u jedan zajednički okvir mnoštvo činjenica, povijesnih istina, događaja, narodnih običaja, usmene predaje, zdrave i plemenite tradicije. Povijesna priča, slobodna u svom toku, pretvara se kroz naznačena poglavlja čas u izrazitu proznu crticu, čas u povijesnu anegdodu podignutu na stupanj brižne lirske kompozicije. U tom beletriziranom mozaiku, sazdanom od stvarnosti i mašte, utkano je toliko finog smisla i zdrave pouke. U toj simbiozi povijesti, folklorne tradicije i umjetničke proze, kao da prepoznajemo drevnu književnu školu starih francuskih klasika Boileaua i Bossueta, koji su, njegujući kult nacionalnih stari- na, stvorili u svojim djelima poseban model pripovjedačkog izraza.

I pored diskontinuiranosti teksta i stapanja poučnog i lijepog, pisac uvjerljivo postiže prisutnost i srodnost s predmetom. Tu je povijest ne samo uspostavljena nego i oživljena. Ovo štivo ostavlja čist i prostodušan dojam. U priči nije ništa idealizirano, pa u oblikovanju likova ne nalazimo ni lažne plemenitosti ni lažnog dostojanstva. U tom pripovijedanju u kojemu se auktor odužio povijesti, uspio je djelo učiniti živim i zanimljivim. Premda je sadržajna i idejna osnova teksta prevagnula nad učinkom stila, ove se cr- tice odlikuju jedinstvom izražaja, misli, stila i osjećaja. Marušićev stil nika- da ne baca temeljnu misao u zasjenak. Pored ljupkih naivnosti, odjednom se javi uzvišena misao. Opisi prirode i slike krajolika izraženi su vjernim bojama koje mirišu na stvarni predio i na zemlju. Posebice II. dio ove građe, izložene u ravnoteži povijesnog kazivanja i književne proze, može se nazvati *poezijom istine*. U tom vjerodostojnom proživljavanju prošlosti ima tonova koji dolaze iz srca. Takvi uvjerljivi tonovi gorkoga i profinjena iskustva daju toj prozi naglaske neposrednosti i prirodne plemenitosti. To poniranje u duh naroda i u život poljičkog puka u danima njegove borbe »pro aris et focis«, dobija osobit ton kada znamo da nam o tome govori čovjek iskreno privržen demokratskoj društvenoj misli i najplemenitijem humanizmu.